

והנה יתרו נסתפק אם יתפרד ממשפחתו ומארץ מולדתו, כי גדול השלום וחיבור עמכי אפרים הגח לו, וכששמע קרי"ם נתברר לו כי לפעמים יותר טוב הפירוד והתחלקות, ולהתקרב אל הקדושה ההכרח לומר לפעמים לאביו ולאמו לא ראינו וגו' ואת בניו ל"י, אבל עדיין נסתפק מהו העצדות הישראלית, אחרי שלא קרי"ם, ובראותם הופעות חלקית עד לבחי' הוראה באלזע לומר ז"א ואנוהו, ודאי בטלה הבחירה אללם, אבל כששמע מלחמת עמלק ראה כי גם אחר נפלאות באלה יש מקום לילה"ר להטעות את האדם, ולא נתבטלה הבחירה, החליט לבוא, ובא, וק"ל:

(ו) **את** כד א"ע אלקים למשה ולישראל. רש"י ז"ל הפך כאן הסדר ופירש מקודם למשה ולישראל, שקול משה כנגד כל ישראל, ואח"כ פירש א"כ אשר עשה להם במן ובאר ומלחמת עמלק, ולריך ישוב, ואפ"ל עפ"ד חז"ל בחענית (ד"ט). מטר בשביל יחיד, פרנסה בשביל רבים, ופריך הא מניא דמן הי' בשביל משה, ומשני שאני משה דאלים זכותי כרבים דמי (כ"ה הגי' על הגליון סס), והתוס' פ"ק דכתובות (ד"ח). כתבו דמיכת בל' לא שייך לומר על פחות משלשה, (*) ולכן מדכתיב את כד אשר עשה, ההכרח הי' לפרש ששמע עכ"פ משלשה דברים והם מן ובאר ומלחמת עמלק, ולא הי' יכול

(*) **ולכאורה** יש לבע"ד לחלוק דהאי כללא לאו דסמכא הוא, שהרי ממקומו מוכרע; דרש"י ז"ל כי בפרשתנו ד"ה את כל התלחה, שעל הים ושל עמלק, הרי מפורש דגם על שני דברים שייך לומר לשון כד, אבל באמת אין כאן סתירה דכד דייקנא בלשון רש"י ז"ל נראה שכ' שצד הים ושל עמלק, ולא אחר של הים כמ"ש של עמלק, משמע דשל עמלק הי' אחת ושעל הים יותר מאחת וק"ל, ובמכילתא איתא אשר מצאתם, על הים, בדרך זו מלחמת עמלק, ולפ"ז אפ"ל דמאמר את כל התלחה קאי על שאר המקרים שהי' להם במלכים ועל הדרך וק"ל, וע' פסחים (לד:) ברש"י ד"ה ר' יהושע שכ' כדכתיב בבודהו בחזר אוה"מ יאכלנה, ולא מלאתי מקרא זה אך פעם אחת (ויקרא ו ח), ומה זה שכ' רש"י ז"ל לשון בבודהו דהא עכ"פ על אחד לכ"ע לא שייך לשון כד או בבודהו ולע"ג, וע' שבוטות (כה:) בכולן נאמר ונעלם, וכאן לא נאמר ונעלם, פרש"י בכולן בכל הכתובין בקרבן עולה ויורד, שבוטות ביטוי וסומאת מקדש וקדשיו, נאמר ונעלם, וכאן בשבוטות העדות לא נאמר ונעלם, והנה בפרשת עולה ויורד לא נאמר אלא הכי שלשה, שבוטות העדות סומאת מקדש וקדשיו, ושבוטות ביטוי, ואך באלה שמים האחרונים, סומ"ק וקדשיו ושבוטות ביטוי כתיב ונעלם ואעפ"כ אמרו לשון בבודהו, הרי מבואר כי גם על ב' דברים שייך לשון כד, ול"ע, ואפשר חשיב סומאת מקדש וקדשיו לשמים, וע"ע בבכורות (כו.) ובבבבין יש בהן טו"ה לבטלים כו', ומסקינן דקאי אך על מרומות ומעשרות, הרי גם על ב' דברים נאמר לשון ובבודהו, ואפ"ל משום דבהרומה עלמה יש ב' מיני מרומות, מרומה גדולה, ומרומת מעשר, ובלידוף מעשרות הם שלשה וק"ל (וע"ש (כג:) אמר רב הלכתא בבבבין פרקין ושם (כד.) דר"י חרפי אמר, ואין פנינו לנ"ד דלשון בבבבין פרקין לא קאי על מנינא, אלא לכלול כל הפרק וק"ל.) וע"ע תוס' כתובות (מח: ד"ה תיובתא דלכולהו) שכ' לאו דוקא דכולהו אלא להגיד דאמרו אף למרומה, וכעין זה מלינו ביש נותלין (קכט:) גבי מחלק נכסיו על פיו תיובתא דכלהו, אע"ג דלא הוי תיובתא אלא אחד עכ"ל, והנה בסוגיא דכתובות הנו דאמרו אף למרומה הם שלשה רב אסי ורי"ח ור"ח, ושפיר י"ל אף דלא הוי תיובתא לכלא מ"מ שייך לומר "לכלהו" דהרי יש שלשה דאמרי כן, ובשלשה כבר שייך לשון כד, כלל

לפרש כן, דיוקשה הא מדכתיב למשה ולישראל, ע"כ היו בשביל משה לבדו כמו שהיו בשביל כל ישראל, והא אמרינן פרנסה בשביל רבים, להכי פירש רש"י נוקדם מ"ש למשה וישראל, שקול משה כנגד כל ישראל, וא"כ אלים זפותו וכרבים דמי ויכול ה' להיות המן בשביל משה לבדו כמו בשביל כל ישראל, ואח"כ שפיר ה' יכול לפרש את כל אשר עשה, היינו שלשה דברים הללו מן, באר ומלחמת עמלק. וק"ל: (ז) ויקח יתרו את צפורה וגו', ל"ב מה ענין הבאת לפורה לשמיעת יתרו קרי"ם ומלחמת עמלק, ונראה כי הרמז"ל כי (בס' המלות) ההפרש בין מלות הנוהגות לדורות ובין אשר לא נהגו אלא לשעה, כי המלה שתלתה התורה בזמן, אחת עבור הזמן נאמר שזאת המלה אינה נוהגת, אבל מלה שלא תלתה תורה

בזמן כגון מחיית עמלק שהי' לזה למחות שם ולאבדם, לעולם בכל דור שנמלאים חל המלה, ואף כי כבר עשיתו זהם המחויב ע"י דור מלכנו להשחיתם כולם עד שנשארו מהם רק מתי מספר, שנחפזו ונטבעו בין האומות עד שלא נודע זכרם, ואין בידנו עתה לרדוף אחריהם להרגם, אעפ"כ לא תקרא מלה זו, מפני זה, מלה שאינה נוהגת (וע' בחינוך פ' וחתחנן), והיולא לנו מדברי רבינו כי מלה שלא תלתה התורה אותה בזמן, אף שעשיתו כל מה שמוטל עלינו, עדיין המלה נוהגת ומוטלת עלינו, אם יהי' אפשר בידינו בזמן מן הזמנים לקיים חלק מהמלה, ולכן אחר ששמע יתרו מלחמת עמלק כי החליש יהושע אותם לפי חרב, ואעפ"כ נלסא ישראל במלחמת ד' בעמלק מדור דור, והבין מזה כי מלה שאינה חלו' בזמן לא

אבל לומר זה היכי דלא הוי תיובתא אלא לאחד ודאי קשה, דגם אם נאמר דשייך לשון כל על פחות מג', אבל על אחד ודאי כ"ע יודו דל"ש לשון כלהו, ואמנם: באמת בסוגיא שם איתותבי רב דימי (בשם ריו"ח) ר' אלעזר ור"ל ורב המנונא ור"ג, ולא איתותבי רבנן (בשם ריו"ח) ורב ששת, ובהכרח לומר דמ"ש תוס' דלא הוי תיובתא אלא אחד, כוונתם אחד שיטה (ולא אחד מ"ד), ונ"ע, בסוגיא שם ואכמ"ל, ועתו"ם בכורות (דמ"א: ד"ה וקממעט כולהו מיני') שכי' וז"ל פירוש כולהו נקבה עומקום ואנדרוגינוס, ולר"ח נמי דבסמוך דאמר סמי מכאן עומקום נקט כולהו משום נקבה ואנדרוגינוס עכ"ל, וז"ל בכוונתם דלמאן דפליג אר"ח שייך לשון בידהו נקט שפיר לשון כלהו דגם לר"ח איכא תרתי למעט וע"ש בפרש"י ד"ה אלא רבנן בתראי, וי"ל, וע' ב"ב (קמב:) והלכתא ככל הני לישנא דאמר מר בדר"י משמי' דרבא, ולא טכר שם בשם מר בדר"י אלא ב' לשונות, ואפשר גם שינויא קמא: דמייתי שם נכנס בכלל השלשה פ"ש ודו"ק. וע' זבחים (פ"ג סע"ב ופ"ד רע"א). אר"ל מנחה הבאה בפ"ע לדברי כולן (ר"י ור"ג ור"ש) לא תרד, לדברי ריה"ג ורע"ק תרד, מנחה הבאה עם הזבח לדברי ר"ג ור"י לא תרד, לדברי כולן (ר"ש וריה"ג ורע"ק) תרד כו' פ"ש, מבואר דלשון כולן לא נאמר על פחות משלשה, וכדברי תוס':

ויע' ב"ב (ת:) אין עושין שררות על הצבור פחות משנים, מה"מ אר"ג דא"ק והם יקחו אה"ז, וראיתי מקשים הא בקרא כתיב תדבר אל כל חכ"ל, ומדכתיב כל, לפ"ד תוס' היו לא פחות משלשה אמאי לא אמרינן דלשררות צריך שלשה, דעל הגכללים כתיבת כל אמה"כ והם יקחו, ולק"מ דהרי כל יש לו שיפור למטה לא פחות משלשה, אבל למעלה אין לו שיפור, וא"כ. מכלן כמה נלמד לשררות על הצבור, וההכרח דהדרין לכללן תפסת מרובה לא תפסת וסתם והם שנים הם וז"פ: וע"ל בפ' שמות (אות לד) מה שהעירותי מנדריים (סד:) ואכמ"ל עוד. ובצוה"ת יבואר עוד במפתח ע"ש.